

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ТОВАРІВ ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

©2018 ЧЕРНИЧКО С. Ф., БОРИСЕНКО К. В., ГРИШАН М. М.

УДК 330.4:339.1

Черничко С. Ф., Борисенко К. В., Гришан М. М. Тенденції та перспективи розвитку ринку товарів побутової хімії в Україні та Закарпатській області

Існування значного внутрішнього незадоволеного попиту та щорічне зростання потреби спонукає до вивчення та розгляду в динаміці показників розвитку ринку товарів побутової хімії з метою виявлення тенденцій розвитку та окреслення перспектив. Мета статті – проведення економіко-статистичного аналізу динаміки розвитку ринку товарів побутової хімії в Україні та Закарпатській області, а також обґрунтування практичних рекомендацій його стимулювання. Визначено, що найбільш швидкими темпами в Україні розвивається ринок освіжувачів та аерозолів і засобів для прання білизни. Обґрунтовано, що однією із основних тенденцій міжнародного та українського ринків побутової хімії є перехід на більш безпечні для екології засоби. За результатами аналізу тенденцій ринку товарів побутової хімії в Закарпатській області можна зробити висновок щодо високого ступеня локальності розподілу підприємств галузі та наближення їх до основних елементів транспортної інфраструктури регіону.

Ключові слова: товари побутової хімії, ринок товарів побутової хімії, промислове виробництво поверхнево-активних речовин.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Черничко Станіслав Федорович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства та комерційної діяльності, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Коритнянська, 4, Ужгород, Закарпатська обл., 88020, Україна)

E-mail: T.Chernychko@mail.msu.edu.ua

Борисенко Клара Владиславівна – магістр, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Коритнянська, 4, Ужгород, Закарпатська обл., 88020, Україна)

Гришан Мирослава Мирославівна – магістр, Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Коритнянська, 4, Ужгород, Закарпатська обл., 88020, Україна)

УДК 330.4:339.1

Черничко С. Ф., Борисенко К. В., Гришан М. М. Тенденции и перспективы развития рынка товаров бытовой химии в Украине и Закарпатской области

Существование значительного внутреннего неудовлетворенного спроса и ежегодный рост потребности побуждает к изучению и рассмотрению в динамике показателей развития рынка товаров бытовой химии с целью выявления тенденций развития и определение перспектив. Цель статьи – проведение экономико-статистического анализа динамики развития рынка товаров бытовой химии в Украине и Закарпатской области, а также обоснование практических рекомендаций его стимулирования. Определено, что наиболее быстрыми темпами в Украине развивается рынок освежителей и аэрозолей и средств для стирки белья. Обосновано, что одной из основных тенденций международного и украинского рынков бытовой химии является переход на более безопасные для экологии средства. По результатам анализа тенденций рынка товаров бытовой химии в Закарпатской области можно сделать вывод о высокой степени локальности распределения предприятий отрасли и приближении их к основным элементам транспортной инфраструктуры региона.

Ключевые слова: товары бытовой химии, рынок товаров бытовой химии, промышленное производство поверхностно-активных веществ.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Черничко Станіслав Федорович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры товароведения и коммерческой деятельности, Ужгородский торговельно-экономический институт Киевского национального торговельно-экономического университета (ул. Коритнянская, 4, Ужгород, Закарпатская обл., 88020, Украина)

E-mail: T.Chernychko@mail.msu.edu.ua

Борисенко Клара Владиславовна – магистр, Ужгородский торговельно-экономический институт Киевского национального торговельно-экономического университета (ул. Коритнянская, 4, Ужгород, Закарпатская обл., 88020, Украина)

Гришан Мирослава Мирославовна – магистр, Ужгородский торговельно-экономический институт Киевского национального торговельно-экономического университета (ул. Коритнянская, 4, Ужгород, Закарпатская обл., 88020, Украина)

UDC 330.4:339.1

Chernychko S. F., Borysenko K. V., Hryshan M. M. The Tendencies and Prospects of Development of the Market of Household Chemical Products in Ukraine and Zakarpatska Region

The existence of a significant internal unmet demand and the annual growth of needs encourages the research on and consideration in dynamics of indicators of development of the household chemicals market in order to identify trends in development and determine the prospects. The article is aimed at conducting an economic-statistical analysis of dynamics of the market of household chemicals in Ukraine and Zakarpatska region, as well as substantiating of practical recommendations of its stimulation. It is determined that the fastest pace of developing in Ukraine demonstrates the market of fresheners, aerosols and detergents for laundry. It is substantiated that one of the main tendencies of both the international and Ukrainian markets of household chemicals is the transition to more environmentally friendly means. According to results of the analysis of tendencies of household chemicals market in Zakarpatska region it is possible to draw a conclusion about high degree of locality in distribution of enterprises of the industry and their approximation to the main elements of transport infrastructure of the region.

Keywords: household chemical products, household chemical products market, industrial production of surface-active substances.

Fig.: 3. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Chernychko Stanislav F. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commodity Studies and Commercial Activity, Uzhgorod Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University (4 Korytnianska Str., Uzhhorod, Zakarpattia region, 88020, Ukraine)

E-mail: T.Chernychko@mail.msu.edu.ua

Borysenko Klara V. – Master, Uzhgorod Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University (4 Korytnianska Str., Uzhhorod, Zakarpattia region, 88020, Ukraine)

Hryshan Myroslava M. – Master, Uzhgorod Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University (4 Korytnianska Str., Uzhhorod, Zakarpattia region, 88020, Ukraine)

Український ринок товарів побутової хімії протягом останніх років динамічно розвивається. Він є привабливим для іноземних виробників завдяки багатомільйонному населенню, вигідному географічному положенню та практично повній відсутності власного промислового виробництва поверхнево-активних речовин (ПАР), таких як: алкилбензолсульфонат натрію, алкилсульфати вищих жирних спиртів, алкилфірсульфати, неіонні та інші види ПАР, які є основою синтетичних мийних засобів.

Існування значного внутрішнього незадоволеного попиту та щорічне зростання потреби спонукає до вивчення та розгляду в динаміці показників розвитку ринку товарів побутової хімії з метою виявлення тенденцій розвитку та окреслення перспектив.

Питання динаміки та тенденцій розвитку ринку є об'єктом дослідження багатьох українських і закордонних науковців, таких як Барна М., Дегтярьов Д., Деева О., Демкевич О., Лебедь А., Лойко Д., Шубін О. та ін. Основна увага дослідників сфокусована на аналізі статистичних даних розвитку ринку, динаміці обсягів імпорто-експортних операцій та визначенні основних чинників впливу тощо.

Мета статті – проведення економіко-статистичного аналізу динаміки розвитку ринку товарів побутової хімії в Україні та Закарпатській області та обґрунтування практичних рекомендацій його стимулювання.

У 2017 р. в Україні було продано, за попередніми даними, 366,6 млн т побутової хімії на суму 22,55 млрд грн [1]. Найбільш швидкими темпами розвивається ринок освіжувачів та аерозолів (приріст у 2017–2018 рр. 3,2%), засобів для прання білизни (приріст у 2017–2018 рр. 2,64%) (табл. 1). Динаміка загального обсягу продаж товарів по догляду за домом становить 3% приросту у 2016–2017 рр. і 3,4% у 2017–2018 рр.

Робота вітчизняних підприємств, що здійснюють виготовлення товарів побутової хімії в ринкових

умовах, внесла свої корективи. На сьогоднішній день кожне виробниче підприємство самостійно вирішує проблему з придбання ПАР.

Україна має три старі установки сульфонування, які були побудовані ще за радянських часів – у містах Первомайську, Вінниці та Горлівці. На даних установках може вироблятися алкилбензолсульфонат натрію. Установка в Горлівці простоює внаслідок своєї нерентабельності, установки в Первомайську та Вінниці працюють рідко і випускають продукцію для власних потреб. В Україні також є установка з виробництва неіонних ПАР потужністю 2 тис. т на рік в Івано-Франківській фірмі «Барва», але зараз зазначена фірма випускає неіонні ПАР в обмеженій кількості [2, с. 226].

Із наведеного вище можна зробити висновок, що протягом найближчих років підприємства по виробництву товарів побутової хімії, як і раніше, будуть задовольняти свої потреби в ПАР самостійно, шляхом їх закупівлі в різних іноземних фірм. Сировина закупується в Росії, Туреччині, Кореї, Німеччині та інших країнах.

Особливості розвитку ринку товарів побутової хімії визначаються специфікою фіскальної політики на цьому ринку: високе мито на ввезення готової продукції та низьке – на ввезення сировини для їх виробництва. Зазначене спонукало зарубіжних виробників розпочати виробництво в Україні під відомими споживачам торговельними марками. Абсолютними лідерами ринку є інтернаціональні компанії Procter & Gamble, Henkel, Unilever і SC Johnson, які виробляють близько 69% усієї продукції.

У 2017 р. більше половини продажів зробили три компанії Procter&Gamble, Henkel і SC Johnson. Сильні позиції на ринку в Unilever і Reckitt Benckiser. Так, Procter&Gamble випускає в Україні пральні порошки Gala, Tide, Fairy, Ariel, мило Safeguard, а SC

Таблиця 1

Динаміка приросту обсягів реалізації продукції побутової хімії, % до аналогічного періоду попереднього року

Категорія	Рік							
	2010–2011	2011–2012	2012–2013	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018
Освіжувачі, аерозолі	2,4	6,5	3,6	-4,6	-7,1	-0,8	2	3,2
Засоби для миття посуду	2,1	3,3	0,7	-0,12	-0,43	0,21	0,7	1
Засоби для прання білизни	5,5	3,8	-0,17	-1	1,6	-0,6	0,4	2,64
Вакси, поліролі для меблів	3,2	2,7	-0,5	-14	-22,4	-3,5	-0,74	1
Засоби по догляду за різними поверхнями	0,17	0,75	0,77	-9,8	-18,4	7,6	-1,8	0,33
Засоби по догляду за туалетом	23,1	6,9	1,9	-2,5	-4,1	0,24	2,5	-0,14
Загальний обсяг продажів по догляду за домом	4,4	3,24	0,11	-2,6	-4,1	-1,4	3	3,4

Джерело: складено за [1].

Johnson – чистячі засоби під торговими марками «Туалетне качення», «Містер Мускул».

Однією з основних тенденцій міжнародного та українського ринків побутової хімії є перехід на більш безпечні для екології засоби. Зараз у Верховній Раді допрацьовується законопроект «Про державне регулювання у сфері миючих засобів», яким планується заборонити в Україні миючі засоби з високим вмістом фосфатів і аніонних поверхнево активних речовин.

У Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про державне регулювання у сфері мийних засобів» зазначається, що «...використання синтетичних мийних засобів є одним з головних чинників забруднення поверхневих водних об'єктів, зокрема, тих що є джерелами питного водопостачання, а також до розвитку таких негативних процесів як евтрофікація (цвітіння) води» [3].

Законопроект передбачає обмеження щодо виробництва, використання, ввезення та розповсюдження на території України мийних засобів на основі фосфатів та поверхнево-активних речовин для мийних засобів, які не відповідають вимогам ЄС, стимулювання заходів, спрямованих на розуміння суспільством необхідності обмеження обігу мийних засобів на основі фосфатів та поверхнево-активних речовин для мийних засобів та створення в подальшому належних правових підстав та умов для розвитку підприємництва у сфері виробництва екологічно безпечних мийних засобів [3].

Важливим чинником розвитку ринку товарів побутової хімії в Україні є зростання обсягу зовнішньоторговельної діяльності. Причому розвиток відбувається одночасно і за обсягами імпорту (особливо за сировинною складовою), і за обсягами експорту.

Так, за даними компанії Pro-Consulting, яка здійснює аналітичну діяльність щодо розвитку окремих сегментів товарного ринку країни, одним із ва-

гомих елементів ринку товарів побутової хімії є виробництво мила [4]. За рахунок зростання обсягів виробництва у 2016 р., у поєднанні з активною експортно-імпоротною діяльністю, місткість ринку даного товару зросла на 18,5% порівняно з 2015 р. Це одна з найбільш активних позицій зростання на ринку. Ситуація частково погіршилась у 2017 р. Незважаючи на зростання обсягів виробництва (з 15,5 тис. т у 2016 р. до 16,3 тис. т у 2017 р.) у зв'язку зі зменшенням обсягів імпорту (однією з причин стало зростання валютного курсу) та зростанням обсягів експорту даної продукції, місткість ринку за даною товарною групою скоротилася на 5,8% (рис. 1).

Подальше дослідження сегментації місткості ринку мила в Україні засвідчує надання переваги споживачами милу в брусках. Його частка становила 77,6% від загального обсягу товарної продукції за даною товарною групою (рис. 2) [4].

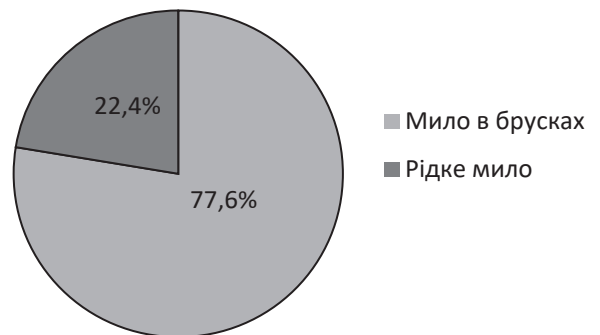

Рис. 2. Сегментація ємності ринку мила України у 2017 р. у натуральному вираженні, %

Серед основних торговельних марок, які представлено в сегменті побутової хімії в Україні, можна виділити:

1. Компанія «Pirana» [5] – українське підприємство, яке розпочало діяльність у 1994 р. з виробництва невеликих партій шампунів за традиційною болгарською рецептурою. На сьогоднішній день асортиментний ряд підприємства нараховує більше 200

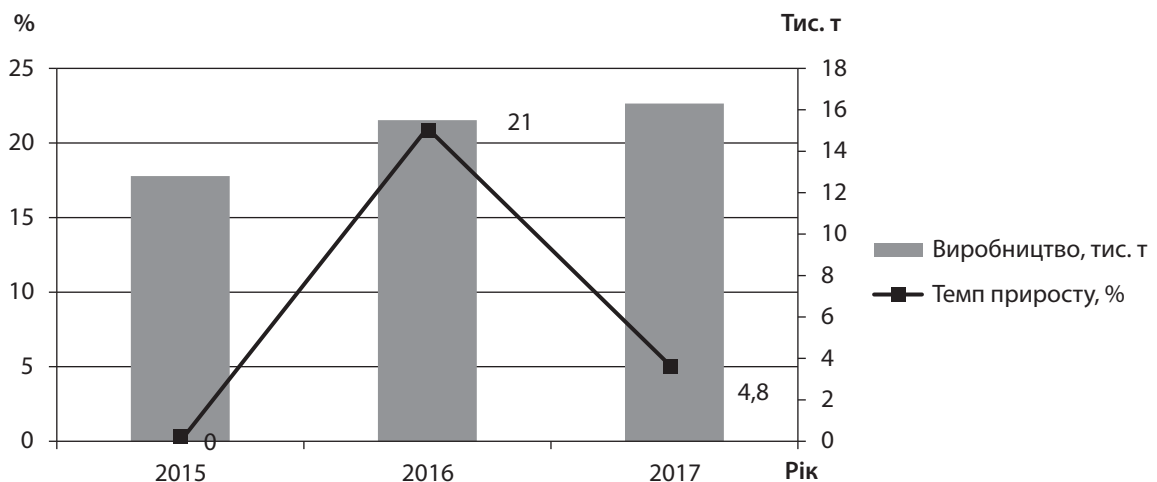

Рис. 1. Динаміка виробництва мила в Україні у 2015–2017 рр. [4]

позицій. На підприємстві створено замкнутий цикл виробництва: від розробки рецептур препаратів та їх освоєння у виробництві, до реалізації через розгалужену дистрибуторську мережу. Підприємство співпрацює з такими великими торговельними мережами, як АТБ-маркет, ВАТ «Ашан Україна Гіпермаркет», ТОВ «Руш» (мережа магазинів «Єва») та інші.

2. Компанія ЗАТ «Ельфа» [6]. Компанія, яка з'явилася на ринку в 1997 р., пропонує різноманітний спектр товарів побутової хімії для дому і косметичних засобів, представлений 16 торговими марками. Основними з них є засоби для миття посуду представлені під брендом «Біоформула»; лінійка дитячих гіпоалергенних засобів «Біоняня».

3. ВАТ «Вельта-Косметик» [7] – спільне українсько-ізраїльське виробництво, яке на ринку з 1995 р. Спеціалізується на косметичних засобах і побутовій хімії. Для виробництва використовує вітчизняну та імпортовану сировину від німецьких, італійських і французьких виробників. Сировина і комплектуючі для упаковки задовольняють вимогам санітарно-гігієнічної експертизи МОЗ України. Засоби для миття посуду представлені двома лінійками «Я хазяйка» і «Вік».

4. ТОВ «GDU» [8] з Івано-Франківщини пропонує:

- ✦ миючі засоби для посуду під торговими марками «Lemon Fresh», «Sanix», «Gold Citrus»;
- ✦ універсальні засоби для прибирання підлоги «Floor»;
- ✦ спеціалізовані засоби для чищення та дезінфекції торгових марок «Sanix» і «Dix Professional»;

✦ засоби для миття вікон і скляних поверхонь «Window Plus»;

✦ лінійка екологічної продукції «Eco Line», яка відповідає європейським стандартам і не викликає алергічних реакцій, не становить загрози для здоров'я дітей і тварин.

5. ТОВ «De La Mark» [9], яка, розпочавши у 2009 р. свою діяльність з випуску безфосфатних пральних порошоків, на сьогоднішній день розширила виробництво та пропонує також засоби для миття посуду з ефірними маслами ромашки, троянди і африканського лимона.

Результати дослідження ринку товарів побутової хімії в Україні дозволяють спрогнозувати його активний розвиток у коротко- та середньостроковій перспективі. Одним із вагомих чинників розвитку ринку є зростання доходів населення країни та розширення позицій імпортозаміщення на внутрішньому ринку.

У Закарпатській області на ринку товарів побутової хімії зберігаються тенденції, притаманні загальноукраїнському ринку.

Згідно з інформацією порталу «Бізнес-Гід» оптова торгівля товарами побутової хімії здійснюється 22 підприємствами (табл. 1).

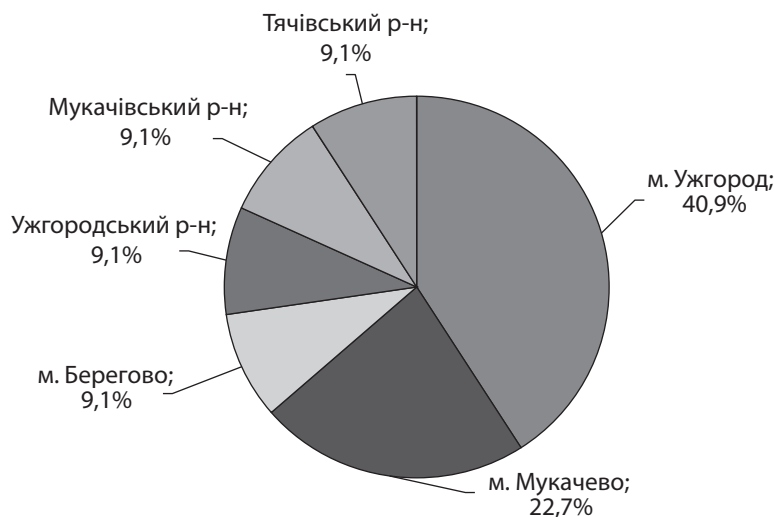
За регіональним розподілом найбільша частка підприємств, які здійснюють оптову торгівлю за даним напрямом, знаходиться у м. Ужгород (41% від загальної сукупності) та м. Мукачево (23%). Решта з виділених регіонів займають 9% від загальної сукупності (рис. 3).

Таблиця 1

Кількість підприємств, які здійснюють оптову торгівлю хімічними продуктами

Регіон	Кількість	Назва підприємства
м. Ужгород	9	Імперіал, ТОВ; Глобал Хім Україна, ПП; РТТ ЕЛЕКС, ТЗОВ; Закарпатська обласна виробнича асоціація по підвищенню родючості ґрунтів та захисту рослин «Агрокомплекс»; Аналітик, ПП; Лімниця-Закарпаття, ТЗОВ; РЕН ХІМІЯ ПЛЮС, ТЗОВ
м. Мукачево	5	Диспетчер курортів Закарпаття ІРС ДКЗ (Жук Степан Кирилович, ФОП); Мукачівське підприємство матеріально-технічного постачання імпоротної та експортної продукції, ПАТ; Магнат і К, ТОВ; Мукачевокислородгаз ЛХЗ, ТОВ
м. Берегово	2	Берегівське підприємство «РайАгроТехСервіс», ВАТ; Філазоніт Україна, ТОВ
Ужгородський р-н	2	Лаки-Фарби, ТОВ; ДООП «Універсал-Ужгород» торгово-промислового підприємства «Універсал»
Мукачівський р-н	2	Мукачівський лісокомбінат; ПАТ САРМА-ТРЕЙД, ТЗОВ
Тячівський р-н	2	Валентина, ПП; Фаворит-М, ТОВ

Джерело: складено за <http://business-guide.com.ua>

Рис. 3. Регіональний розподіл у галузі «Оптова торгівля хімічними продуктами» (Закарпатська область)

За результатами аналізу можна зробити висновки щодо високого ступеня локальності розподілу підприємств та наближення їх до основних елементів транспортної інфраструктури регіону.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Тенденціями розвитку ринку побутової хімії в Україні є:

- ✦ зростання виробництва мийних засобів для прання, для миття посуду та засобів для чищення, у тому числі, рідких;
- ✦ зниження ввозу товарів побутової хімії;
- ✦ зниження нелегального імпорту та виготовлення підробок;
- ✦ використання імпортової сировини для виробництва товарів;
- ✦ модернізація виробниками технологій та устаткування з метою збільшення якості та конкурентоздатності продукції й освоєння випуску нових видів товарів широкого споживання;
- ✦ модернізація виробництв за рахунок реконструкції та технічного переоснащення, виводу із експлуатації екологічно шкідливих виробництв, впровадження мало- і безвідходних технологій, технологічних процесів переробки промислових відходів та знешкодження й утилізації шкідливих речовин зі стічних вод;
- ✦ збільшення забезпеченості міст і населених пунктів біоочисними спорудами.

2. Характерними ознаками ринку товарів побутової хімії є:

- ✦ скорочення внутрішнього виробництва та зовнішнього торгового обігу, зниження інвестиційної привабливості галузі, зростання вжитку продукції дешевого сегмента, збіль-

шення тенденції в сегменті чистильних засобів до зростання попиту продукції універсального призначення;

- ✦ асортимент синтетичних мийних засобів на українському ринку дуже поширений і представлений такими основними виробниками, як Procter&Gamble, Henkel, Unilever, Werner&Mertz, ВАТ «Время», «Вінницяпобутхім»;
- ✦ основну частку вітчизняного ринку складають мийні засоби на основі синтетичних ПАВ, які в нашу країну постачають з Китаю, Німеччини, Росії, Туреччини, Греції, Польщі та ін.;
- ✦ в умовах, коли ринок насичений продукцією рівної якості, а успіх визначається вмінням добре представити свій товар, вітчизняна продукція пропонується часто в неестетичному оформленні, що наводить на думку про залежаний товар, чи в упаковках, що повторюють дизайн популярних іноземних фірм. Але економія на цих елементах підриває довіру та знижує інтерес споживачів до продукції українських заводів, що погрожує втратою позицій на ринку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Огляд ринку. Побутова хімія. URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=26030>
2. Муратова К. В., Пиріков О. В., Рибаченко В. І. Сучасні тенденції розвитку українського ринку мийних засобів. *Торгівля і ринок України*. 2010. Вип. 30. Т. 1. С. 225–230.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державне регулювання у сфері мийних засобів». URL: http://www.zakonoproekt.org.ua/viewhtml.aspx?hn=Pojasnjuvaljna_zapyska_15_03_20188
4. Не перестаючи прибирати: аналіз ринку побутової хімії в Україні. Інформаційний дайджест / Pro-Consulting. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/ne-perestavayaubirat-analiz-rynka-bytovoj-himii-v-ukraine>

5. ТОВ «Пірана». URL: <http://pirana.ua>
6. ЗАТ «Ельфа». URL: <http://www.elfa.ua>
7. ТОВ СП «ВЕЛЬТА-КОСМЕТИК». URL: <http://veltacosmet.dp.ua>
8. ТОВ «GDU». URL: <http://gdu.ua/>
9. ТОВ «Де Ла Марк». URL: <http://www.delamark.com.ua>

REFERENCES

Muratova, K. V., Pyrikov, O. V., and Rybachenko, V. I. "Sучасni tendentsii rozvytku ukrainskoho rynku myinykh zasobiv" [Modern trends in the development of the Ukrainian market of detergents]. *Torhivlia i rynek Ukrainy*, vol. 1, no. 30 (2010): 225-230.

"Ne perestaiuchy prybyratty: analiz rynku pobutovoi khimii v Ukraini. Informatsiyni daidzhest" [Continuing to clean:

analysis of the home chemistry market in Ukraine. Information Digest]. Pro-Consulting. <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/ne-perestavaya-ubirat-analiz-rynka-bytovo-himii-v-ukraine>

"Ohliad rynku. Pobutova khimii" [Market overview. Household chemicals]. <https://msb.aval.ua/news/?id=26030>

"Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy «Pro derzhavne rehuliuвання u sferi myinykh zasobiv»" [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On state regulation in the field of detergents"]. http://www.zakonoproekt.org.ua/viewhtm.aspx?hn=Poiasnjuvaljna_zapyska_15_03_2018

ТОВ «GDU». URL: <http://gdu.ua/>

ТОВ «De La Mark». <http://www.delamark.com.ua>

ТОВ «Pirana». <http://pirana.ua>

ТОВ СП «VELTA-KOSMETYK». <http://veltacosmet.dp.ua>

ЗАТ «Elfa». <http://www.elfa.ua>